

СПЕЦИФІКА КОНФЛІКТНОСТІ У ВИКЛАДАННІ ПРЕДМЕТІВ ЕСТЕТИЧНОГО ЦИКЛУ (МУЗИКА)

Григоровська Л.В., Київ

Конфлікти, що виникають у процесі викладання предметів естетичного циклу в масовій школі, за причиною їхнього виникнення можна розподілити, на наш погляд, на спільні (з конфліктами, що характерні для викладання інших учбових предметів) та специфічні. "Спільні" конфлікти зумовлені в цілому комунікативною некомпетентністю вчителя, його особистісними рисами, які позначаються на педагогічному стилі (як правило, надмірний авторитаризм). Специфічні конфлікти походять від особливостей музики як учбового предмету і засобів її викладання.

Зазначимо при цьому, що існуюча напруженість рідко набуває форм відкритого і активного протистояння (дійсно конфлікту), але існує у вигляді емоційного фону навчання, якому притаманні пасивність, "вимкненість" учнів з учбового процесу (або формальна їх присутність в ситуації), з одного боку, і відносно терпляче (у порівнянні з іншими викладачами - прикметниками) ставлення до цього вчителя (теж своєрідна "вимкненість", спроба не помічати проблеми) - з іншого. У зв'язку з цим було б доречніше, нам здається, говорити не стільки про специфічні конфлікти (хоча і вони час від часу мають місце), а про властиву урокові музики достатньо стабільну конфліктність як емоційний стан переживання суб'єктами навчально-виховного процесу певного дискомфорту.

Основною причиною такої конфліктності є, в значній мірі, переживання ситуації музичного навчання як такої, що не має сенсу (смислу), причому як учнями, так і вчителем. З боку учнів ця конфліктність "безглуздості" часто "матеріалізує" себе у питанні: "Навіщо нам оця музика?". З боку вчителя вона виявляє себе у нездатності переконливо протистояти заявленій цим питанням позиції (з причини саме внутрішнього прийняття вчителем її "правоти"), чим і пояснюється терпиме ставлення педагога до пасивного позиції учнів в опануванні предметом. При цьому вчитель, не бажаючи того, стає каталізатором процесу відчуження школярів від музичної культури. На жаль, ситуація погіршується завдяки громадській позиції нехтування у відношенні до музичного виховання (одна година занять на тиждень, закінчення навчання музиці у підлітковому віці), яка має як культурні, так і соціально-економічні (особливо сьогодні) причини.

Проблема втрати суб'єктами процесу музично-естетичного виховання сенсу є, в першу чергу, проблемою не міжособистісних стосунків, а неадекватного відбиття

практикою функціональної і змістовної специфіки мистецтва і застосування методичних засобів, що не відповідають особливостям опанування ним.

¶снуюча до цього часу орієнтація педагогічних систем на розвиток спеціальних музичних здібностей, як і спрямованість на знання (інформаційно-музикознавська) у викладанні музики, по-перше, не дозволяють досягти у музичному розвитку учнів помітних результатів, достатніх для того, щоб школярі могли "впізнати" музичну культуру як досягну для них і внаслідок цього привабливу сферу проявлення і примноження здібностей, галузь можливих і реальних досягнень. По-друге, вони формують той досвід дитини у спілкуванні її з музичною культурою, який для неї не має очевидної користі (що досить важливо у зв'язку з "прагматизацією" суспільства): як з позицій прагматики майбутнього професійного вибору (музикант - професія, яка потребує неабияких спеціальних здібностей), так і з точки зору перспектив непрофесійного застосування здобутих знань і навичок (значне зменшення в житті долі любительського музичення завдяки поширенню технічних засобів відтворення музики), а також можливості вагомого для учня застосування їх "тут і зараз" (як галузі задоволення актуальних потреб) цей досвід з боку його сенсу для учнів є дуже віддаленим. Завдяки цьому поза професійною орієнтацією опанування музичною культурою має сенс лише для небагатьох дітей, які отримують елітну освіту і зорієнтовані на високий рівень досягнень (насамперед в галузі престижних сфер діяльності: політика, дипломатія, бізнес вищого рівня).

Можливості змінення ситуації, і, таким чином, вилучення з учбового процесу специфічної конфліктності, що його супроводжує, знаходяться в галузі цільової і методичної переорієнтації музично-естетичного виховання з опанування предметом (музикою) на розвиток особистості учня. Відносно викладання музики в школі специфіка цієї не нової тези полягає в тому, що поза її реалізацією мистецтво не може виконати свою дійсну функцію - допомоги людині в її спробах подолати різноманітні життєві проблеми, поза якою, в свою чергу, непрофесійне спілкування з мистецтвом і не може мати сенсу. Урок музики повинен стати уроком, що має на меті насамперед розвиток здатності учнів до відтворення і "народження" (породження) смислів, що сприяють його орієнтації в світі.

Основною умовою реалізації можливості змінити ситуацію є особистість вчителя, якому належить переосмислити спрямованість музично-естетичного виховання і опанувати засобами, що дають можливість діяти в галузі смислів і знаходяться загалом у сфері самосвідомості і здатності до рефлексії. _